

LA REVISTA

ANY I	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL	JULIOL 10
NUM. 3	REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: CARRER ZURBANO, 6	1915
	Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cèntims	

CIUTADANIA INTEGRAL

Els qui seguim el nacionalisme com un procés biològic, els qui darrera tota divagació política sobtem l'imatge de Catalunya, no sabríem parlar de la Ciutat sense emoció.

Perquè l'ànima dels pobles rau en tota la seva estesa nacional i en quiscún lloc és bella, però a Ciutat hi és com en la seva cadira. Perquè la visió de Catalunya és dolça i reconforta en qualsevol de sos indrets, però tocar Barcelona és com si ens poséssim la mà al cor, on la vida, de tan imminent, fa engoixa.

Un poble sense Capital no pot ser Nació. Per això, per autòmic que sigui el sentit d'una raça, se'n va instintivament a crear la Ciutat, a consolidar-la. Pressent que sens ella el seu pas seria efímer en el temps i en l'immortalitat.

Barcelona ha estat víctima d'una excepció d'aquesta llei. El nostre excessiu individualisme produí el cas d'un estat i d'una política nacionals que dificultaven la supremacia de la Ciutat. Catalunya, a l'estendre's deixà tan deslligades les noves regions que l'unitat s'afeblia i no resistí l'empenta forastera. Catalunya, àdhuc la regió central, cometia l'error de fer ambulants els alts organismes polítics i de no consagrar la Capital amb la plenitud constant de la potestat sobirana.

L'autonomia dels pobles no ha de servir-se duent el govern a domicili, carretejant l'es-

perit ciutadà com l'arca santa d'una gentada nòmada, sino construint un temple on suplujar l'arca, fent-lo accessible a tothom i escampant arreu els fruits de la seva espiritualitat.

Cal rectificar d'una vegada l'error històric que hem vist aflorar a estones, com una reincidència perillosa, en certs moments de la nostra actual renaixença.

Tota Capital o Metròpoli és l'elevació d'un valor nacional a categoria universal humana. Per això la Ciutat ha de ser integral. Les regions són fragmentaries, especialitzades, anecdòtiques. Com òrguens de la Nació, mutualment es completen. La Ciutat és el resum, és la depuració.

No és, però, una barreja. Tota Capital és l'expansió d'una acrópoli—i donem a l'etimologia d'aquesta paraula un sentit espiritual—. L'acròpoli li dona la nobilitat, l'aire ciutadà. Una ciutat—resum, sense aquesta unció divina de l'acròpoli,—fóra una ciutat impersonal; podria arribar a ser una ciutat gran, mai una Capital.

I és que en la vida dels pobles hi ha també una llei de predestinació. El fet de la Nació comença d'afermar-se quan en la massa amorfa d'un poble apunta el nucli d'una Capital. Però aquest nucli no es congrua arbitraria-

ment. Si la Nació és un producte natural, si és filla de la raça i de la terra i d'altres elements encara, també la Capital. De vegades la primàcia, abans d'asseure's definitivament, valcil·la. De vegades passa d'una Ciutat a una altra.

¿Per què una Ciutat esdevé Capital entre ses germanes?... ¡Llei providencial de les jerarquies! Jo crec que tota Nació té una mena d'Edem, un racer de meravelles que és l'agre de la raça, el llevat nacional, l'esguard vivacíssim on l'esperit, de tan present que hi és, consagra els límits. Aquest racer, aquesta Ciutat és la predestinada. Aquestes ciutats predestinades seràn, com David, pastoreses, i ja l'oli profetal els signarà el front amb el senyal de la reialesa. Perquè elles, com les abelles electes, neixen regines. Per mitjà de elles, la Nació es conforma i es propaga. Si en una mateixa Nació floreixen, per atzar, dues ciutats regines, s'esdevé la separació o l'eliminació com en la república de les abelles: es fragmenta l'eixam o la rivalitat acaba amb la definitiva supremàcia de l'una i amb la mort real o política de l'altra. Aquesta és la primera llei de tota personalitat, aquèsta és la primera llei de les nacions: o la unitat o la mort. La unitat —condició d'essència— és abans que l'autonomia—condició d'existència.—

Passaren aquells temps que tothom era de la Ciutat. Avui en dia poden subsistir els *ilotos* però han desaparegut els *lacedemonis*. Només alguns centres artificials poden encara tenir *provincianos*. Altrament ja la Ciutat és de tothom. És flor de la nostra substància. Representa el moment conscient de la nostra nacionalitat. La Nació comença essent un fet gairebé material i no més quan s'articula i redreça i, arborada en Ciutat sobre la immensitat de la seva estesa, empunya el trident apaibagador, arriba a ser un veritable fet psicològic.

Per això la Ciutat és de tothom. Així Barcelona és nostra, és de Catalunya, abans que dels barcelonins. Així Roma és de l'Imperi Catòlic abans que dels romans.

Per això la Ciutat no ha de desvetllar enveges ni malfiances. No tinguem enveja dels

barcelonins, els quals són necessaris, com ho son els romans. Ells són la host qui davallà de l'acròpoli. Ells són les abelles qui omplen amb mel de romaní l'estructura de la Ciutat. Tots, d'aquesta mel, n'havem tast. Ella ens endolceix els llavis i l'esperit. Ella és el nostre nèctar. Ells són els nostres exemplars. Sense romans, sense el seny romà, no hi hauria Roma. Sant Pere podria tornar a Antioquia o a Avinyó o trelladar-se simplement a l'Escurial o a Quito—si encare hi manés García Moreno—.

El somriure barceloní ja és una garantia. Enc que fos llur únic mereixement, els valdria als barcelonins el privilegi de la Capitalitat.

Potser el mal d'Alemanya és que no té Capital, és que encara no la té única. Potser el mal d'Alemanya és l'exclusió de Viena, del somriure de Viena. Berlin és un resum però no és encara una depuració. Encara no sab somriure.

De vegades manen a Ciutat els forasters o els d'una regió concreta. De vegades a Ciutat predominen els sobrevinguts. Malgrat de llur predomini, sirguen per ella. De vegades manen a Roma els italians o els barbres. Però el somriure barceloní o el seny romà perduren i atemperen. És la sola presència del barceloní, enc que res no faci, ço qui ens dóna el to, ço qui en posa a to. Els sobrevinguts poden arribar a ser el govern; els ciutadans són la cort. Els sobrevinguts poden ser les riades de sang verge, les gemmes cantelludes i dures. Els ciutadans són l'escalforeta i el gresol. I en aquest gresol els àngels hi canten. I, en cap altre, no. En els altres gresols hi cantaràn, si de cas, les fades i els herois.

Es clar que la Ciutat no ha de ser absorbent. És un resum, no una barreja. No li calen, per ser Ciutat, latifundis a pagès, ni congestions bancaries, ni monopolis d'ensenyança, ni centralismes de cap mena. Li basta la primàcia espiritual, el seny directiu de totes les activitats nacionals, aïdant-se i controlant-se les unes a les altres. Religió, política, ciència, art, economia... poden expandir-se i han d'expandir-se arreu de la Nació. La Capital dóna l'accent. La Capital posa el segell a tota producció, a tota creació,

Alguns consideren les ciutats un fet immoral, una obra anti-natural, quasi diabòlica. I ponderen la corrupció ciutadana, aquesta corrupció que es veu més a causa del refinament de la Ciutat. Nosaltres més aviat creiem que la Ciutat és més ètica que la rodalia. O, si més no, d'una ètica més fina i tolerant.

Es clar que Barcelona tot just comença. Es clar que els barcelonins són a mig fer. L'ur natural és dolç i benigne. Però cal, també, que siguin exigents. Sense dignitat no hi ha aristocràcia i sense aristocràcia no hi ha ciutadans.

Hem de valorar la ciutadania. El fer-se-la valer, el fer-la cobejar, fou, pels romans, la clau de l'Imperi. A Catalunya, algú temps, s'insinuà aquesta prutja. El títol de *carrer de Barcelona* era una honor que demanaven i assolien viles i ciutats, esdevingudes, amb llur daler, barris espirituals del cap i casal. Els anglesos han conquerit l'imperi del món fent-ne de Londres la Capital. La llur dignitat metropolitana els fa ciutadans cosmopolites. Enlloc no s'enyoren, enlloc no abdiquen de llur ciutadania. Ni deixen un instant la parla, ni es desvesen del thè, ni es rebaixen per vendre, ni prenen dona colonial. Per això, perquè saben comportar-se com a senyors del món, n'obtenen l'hegemonia.

Barcelona, però, no és culpable de no haver acabada l'elaboració dels barcelonins. Si la Metròpoli fa l'Imperi, l'Imperi fa la Metròpoli.

Per mitjà de la Ciutat arriben a la Nació els aires de fóra. Les Ciutats, com els cimals, es veuen de lluny estant. Així com ensenyant s'aprèn, així l'exercici del poder consolida el seny i l'afina. Sense Imperi, les ciutats es

reconcentren morbosament. L'ur activitat sobrerera s'esmussa o es torna jòc nociu.

Barcelona, amb la Mancomunitat, recobra un començament d'Imperi. Catalunya recobra la Capital. Barcelona, amb la Mancomunitat, assolirà un grau més de perfecció i esdevindrà apta per una més alta creixença. Però ens n'hem de capténir.

El nostre nacionalisme fóra defectuós si no ens preocuparem de Barcelona.

Cal preocupar-sen. La Mancomunitat sola, sense Barcelona, no ens atañaria, com volem, a la solució nacionalista. No podem postergar ni tan solament posposar Barcelona.

Barcelona és la nostra Capital. Es el nostre llevat. Hem d'estimar-la, per tant, amb totes les seves virtuts i amb tots els seus vicis.

La crisi de Barcelona és de mal guarir sense un gran partit d'esquerra catalana, sense una democràcia organitzada i relativament ètica. Els qui dificulten semblant solució o els qui, podent-la dur, no treballen, pequen contra Catalunya però pequen encara més contra aquell sentit ciutadà que alguns contraposen al sentit rural.

Es clar que la Mancomunitat, a l'establir a Ciutat institucions d'alta cultura i establiments arquetípics, cura de Barcelona. Però això no basta.

Tots els partits nacionalistes han de consagrar i, si calgués, han de sacrificar al bé de la Ciutat els seus millors hòmens. Tots ells han de declarar qüestió d'urgència la reorganització política i administrativa de la Ciutat, del seu Ajuntament, ara impotent i sense prestigi. Tots ells han de pactar l'estatut ciutadà i exigir-lo al Govern. Si no ho fessin, si no ho fessin aviat, pecarien contra Barcelona i contra Catalunya.

JAUME BOFILL.

* * *

LES VALORS DEL NOSTRE RENAIXEMENT

II. LA LITERATURA I EL SEU TEMPS

Més que de res ha patit la nostra evolució literaria del mal de no haver trobat des del començament una serena posició d'equilibri, de no haver-se pogut veure a si mateixa en l'aigua tranquil·la d'un estany. Ha cregut que la via feta era una victòria sense angúnies, quan tot just començava la pujada. Però d'un altre mal ha sofert, i és el de no tenir amb el seu temps la compenetració que hi ha entre les forces que's completen. No pas l'adhesió dels coetanis ni la comprensió acabada dels qui la veïen i la veuen en sa creixença contínua. Volem dir que la literatura ha estat per nosaltres un bell exercici més enllà de la vida de cada dia, en un marge de la realitat on les corrents hi sonen com una veu llunyívola. La literatura no ha estat un reflex de la nostra poixança; més aviat cremava lluny d'ella i l'aclaría, com una foguera.

Massa sovint sentim com se'ns diu a tall de repte que si la gent no llegeix com deuría tot el que en català s'escriu, és perquè no hi troba gaire cosa que li faci recordar la vida pròpia, com si la literatura fos una manera de professar la subtilitat i l'enginy, no l'art de descriure i de forjar les visions càl·lides del que s'agita al nostre entorn. Després de tants anys de vida ciutadana intensa, no ha sortit encara el poeta que digui l'esforç de les nostres lluites polítiques, ni la forsa creixent de la nostra vida material; ni tampoc tenim la novel·la de la ciutat. D'una banda, la novel·la s'ha reclòs en la vida rural, i no sempre amb un exacte verisme sinó més bé com una forma més planera del *pastiche*. D'altre banda, el corrent de la nostra poesia ha anat per dues canals diferents: la de la poesia lírica i la de la poesia bucòlica.

La nostra literatura sofreix d'haver volat amb una ala única, la poesia. S'ha desvetllat la prosa quan el vers ja havia arribat a les altures serenes d'en Maragall. La malaureja fou que en Verdaguer no hagués posat tots els seus sentits en la creació d'una prosa, que hauría estat florida i, a més, fruitosa. Sense

«L'Atlàntida», que avui ja és una deixa arqueològica, la nostra poesia hauría fet el mateix camí. Per molt de temps, abans d'arribar a en Carner, poques fonts de puresa teníem com les pàgines comptades d'en Joaquim Ruyra, i per dissort tot un enfarfec de prosa de gromoll, de sintaxi esguerrada, de feble eflorescència sentimental, farà més nosa que servei.

*
* *

En tres, quatre, cinc anys quina transformació més viva no s'és feta! Molts han estat els que per vies diferents han arribat a trobar-se dins d'un mateix cercle. Una tasca és començada per donar a la nostra literatura l'aire d'un edifici total; però en ell hi manquen encara moltes parts per bastir. Quan Emerson deia que les literatures són l'expressió personal de les nacionalitats, potser conformaria amb les literatures les llengües. Tota la glòria que la nostra literatura hagi assolida haurà estat per les meravelloses virtuts del seu instrument lingüístic. Per la literatura del segle XIX no podria ningú conèixer la fesomia espiritual de Catalunya. Era una barreja, on devora la tradició pura de les rondalles s'hi trobaven tots els motius comuns del romanticisme de segona mà. Moltes composicions hi ha en els volums dels nostres Jocs Florals que semblen traduïdes del francès i més encara del castellà. Entre la literatura i el temps no hi havia més que una relació de contacte en els punts més externs, en els que en la vida real eren també una deformació del seny de la raça: una certa inclinació per l'oratoria sonora vinguda de lluny, l'adversió pels purs temes lírics i el gust per les narracions dramàtiques. La poesia històrica amb argument representà un cim del catalanisme, quan el seu caient declamatori era estrany del tot al nostre esperit.

Si algú digués que la literatura, i més que res la poesia, per ser la vida ideal ha d'allunyar-se del jou del temps que li privaria el vol,

i que, aixís, ha estat un bé que no fossin les nostres lletres massa lligades a la nostra vida, li respondríem que l'art neix de la vida i a la vida torna, com l'aigua en la pluja i en les boires. I que si en la nostra evolució literaria hi ha hagut períodes i espais de feblesa, de nul·les valors, fou perquè no neixia de la nostra vida catalana, sino que de fonts estranyes venia foscament, amb una fingida remor.

Tampoc volem dir que sia un mal el girar els ulls arrera i enfondir l'ànima en la contemplació del temps que ja no pot ser el nostre, perquè de vegades el culte dels morts i de la terra és una fórmula de nacionalització de la literatura com ho és per Maurice Barrés. La nostra literatura imaginava inclinar-se devotament davant la veritable tradició, quan no feia més que respectar fantasmes inexistents:

perquè l'esperit de la tradició no rau en els noms sino en la força impulsiva dels fets passats, en un corrent viu i no en els llocs immòbils. Hi ha més història bategant de Catalunya en el Joan de Serrallonga d'en Maragall que en alguns volums compactes d'en Victor Balaguer.

Aquesta desviació de la literatura era produïda per un estat general en el temps, per una manera d'ésser comuna a la majoria, i això mateix l'allunyava del temps, del que romaní pur i ver sota la nuvolada, de l'esperit de la rassa que en altres activitats es mostrava sovint amb una gran poixança, i no en la que devia ésser-ne el mirall més clar: el de la literatura.

ALEXANDRE PLANA.

LES CONCIENCIES NACIONALS I LA GRAN GUERRA

DEFENSA DEL MEDITERRANI EN LA GRAN GUERRA

CONFERENCIA LLEGIDA A BILBAO PER EUGENI D'ORS EL 16 DE GENER 1915

NO ÉS PACIFISME

(Continuació).

Ja veieu, doncs, que aquest moviment que ara iniciem no és pacifisme encara que alguns aixís ho hagin cregut i encara que des de Anglaterra hagi entrat en correspondència amb nosaltres la *Union of the democratic control*, en la qual figuren els honorables Bertrand Russell i Norman Angell senyalats per sos treballs a favor de la pau. Si fos pacifista no podria estar ajuntat a nostra causa Romain Rolland, el gran francès a qui s'anomena *Barrés de la democràcia* i que avui per la seva actitud en la guerra ha pujat a ser una de les veus més altes de la consciència moral de nostra època. Romain Rolland no ha deixat de ser patriota. El seu sentit és de patria. Ha dirigit a Gerard Hauptmann la carta que coneixeu i a la qual el pobre mediocre dramaturg, ha volgut replicar tan mediocrement. Però Romain Rolland, des de Ginebra, on actualment se consagra a la obra dels presoners de guerra, que tantes llàgrimes eixuga i que també és valenta manifestació de la unitat moral, m'escrivia aquest any el 3 de Gener: «Sóc amb vosaltres. Teniu raó. Jo també

sento, com vosaltres, la causa de la *Europa una*. I a aquesta causa vull donar fins al meu últim batec... Jo escamparé aquest moviment. Jo desplegaré vostre manifest davant dels meus amics de Suïça, de Holanda, dels països escandinaus, de la mateixa Anglaterra». Heus aquí, dic jo, a la vegada, el francès pur, l'home d'Europa. Heus aquí el parcial per deure i per dret, que a la vegada, també per deure i per dret, sab superar la seva parcialitat. Heus aquí l'escriptor que compleix solament per fina intuïció, el que amb ingenua, fervent obscuretad, compleix el soldat en la línia de foc. Heus aquí el típic no neutral, l'allunyat ensems de dues neutralitats, la de l'eclèctic vulgar i la del també vulgar separatista. Heus aquí el símbol viu de nostre moviment. Però ¿per què insistir més ja sobre el caràcter del mateix, per què precisar les condicions de la solució, justament intervencionista sintètica que ell aconsella a Espanya, si aquest moviment i el breu manifest a què es va concretar, han tingut ja la fortuna de trobar, en la terra vasca, tan excel·lent portaveu, com nostre clar amic Tomás Elorrieta que ha defensat tals solucions aquí mateix, en la magistral forma que tots coneixeu?

Unitat d'Europa, guerra civil, intervenció sintètica, són solucions, i ja vaig dir que jo, inquiridor de mena, no venia a portar solucions, sino problemes i dificultats. Anem, doncs, a seguir més enllà, a recercar un xic més, a enfondir la meditació. Volem trobar una nova pota a l'insecte. Intentem arrencar alguna nova joia a la fosquedat de la mina. Admès el principi de la unitat moral d'Europa i sabut que ell no exclou el pendre armes i combatre i d'acord que, al menys idealment i mentres no sigui hora d'altre cosa devem intervenir, vivint dins la nostra consciència el conflicte universal, com gran conflicte en la plenitud de la vida civil, com gran conflicte en la plenitud de la vida de cultura i cadascú deu preguntar-se, homes i pobles: aon es el meu lloc? en quin exèrcit tinc d'allistar-me? Jo acudo avui a vosaltres, lluny del meu familiar Mediterrani, per que, conjuntament examinem la qüestió, de si puc, de si dec allistar-me idealment en els exèrcits del Mediterrani. Malgrat de totes les fosquetats del plantejament del conflicte, malgrat la greu paradoxa que avui sembli la causa francesa, la causa de la llibertat, principi d'origen germànic i que la causa germànica representi el principi de la autoritat, romànica causa per naturalesa; malgrat de la pertorbació introduïda per la diversitat d'al·liances entre els no afins, hi ha una posició inicial anterior a tota anècdota en què el germanisme s'oposa al llatinisme. I és deure de home de raça llatina, preguntar-se davant les dificultats surgides en el món de la cultura: ¿El llatinisme és avui una causa viva i real? Si és causa viva i real ¿és causa que valgui la pena de ser defensada? Si és causa que degui ser defensada, pot esperar-se'n la victòria?

Al principi de la gran guerra, fou molt general la repetició d'un tòpic, que en el fons era una excusa; la afirmació aquella, que es troben juntes a Alemanya, dugues Alemanyas; una la filosòfica, universitària, humanitària, pacífica; en honor de ella s'esmentaven els noms famosos de pensadors i artistes que per aquest objecte se solen esmentar; i altra era l'Alemanya brutal, ambiciosa, estatista i militarista; la dels Frederics i Guillems, amb els seus mariscals. Amb greu sorpresa s'és vist després que els filòsops feien causa d'acord amb els mariscals i aqueixa sorpresa s'hauria pogut evitar, recordant solament que en la formació de l'imperi alemany, la col·laboració entre mariscals i filòsops ha estat sempre estretíssima amb la mutua ambició de

suplantació de domini i de cultura. Lo que Nietsche anomena indistintament «*la nova cultura*», «*la nostra cultura*», no ha tingut més afany, d'ençà dels seus orígens, d'ençà de la «*teologia deutsch*» i Luter i fins a les últimes manifestacions, fins a Lamprecht i Weismann que una poderosa intenció, de rompre primer, de substitució després, de Roma i de la civilització mediterrània. Novalis va dir un dia, predient la realització d'aquest amagat afany: «L'alemany viurà i estarà en possessió de la sabiduria, quan els seus germans, savis massa aviat, hauràn ja caigut. Llavors aquell serà l'únic senyor de la casa».

ELS ENEMICS DEL MEDITERRANI.

Però d'aquest vell afany, que va guanyant cants, èpics a vegades, i altres voltes grotescs en la obra dels historiadors profètics de la Alemanya vuitcentista, se n'ha presentat recentment una nova i més greu manifestació. La agressió d'Alemanya envers el Mediterrani s'ha produït, no en forma de condemna respecte el futur, sino retrospectivament com a crítica d'un passat i prenent encara per examen i liquidació d'aquest passat, no la senzilla historia, sino la que s'anomena historia de la cultura o ciencia de la cultura: Kulturwissenschaft, amb els seus ribets d'etnografia i fins antropografia craneana. La més escandalosa manifestació d'aquesta tendència l'ha donada com sabeu, un anglès d'origen però completament alemany d'adopció; Houston Stewart Chamberlain en son llibre: *Les bases del segle XIX*. Tot ell està orientat, i solidament preparat per destruir la síntesi mediterrània, afirmant que Grecia era un fenomen solitari en la historia de la civilització i que els hereus immediats dels grecs, no són altres que els alemanys. I com que ultimament (encara que fent justícia dec dir que fou abans de les alborades del present conflicte europeu), ha apuntat la mateixa tendència, en una obra molt notable, un espanyol, de qui se'n fa molt de cas, que ocupà també anteriorment aquesta tribuna; en les *meditacions del Quijote*, de Josep Ortega Gasset, veiem que s'entaule diàlec entre l'anglo-alemany i l'espanyol, ventilant aquest problema que tant ens interessa a nosaltres i a tots.

Així aquesta casa de Bilbao ve a ser un Centre, aon s'entrecreuen aquests grans corrents que sotraguen el món: ¿no és aquesta ja una forma d'intervenció? ¿no es això un millorament d'aquella mitjanía del programa de la escola i el rebost?

El punt de vista de Chamberlain i de Ortega

Gasset és semblant, se tracta, com acabem de dir, d'impugnar la unitat i la continuïtat històrica de la cultura mediterrània. La tàctica empleada per un i altre escriptor és la mateixa Grècia, la fecunditat espiritual grega: el *miracle grec* és un fet isolat en la història; la seva significació, és completament de banda del sentit ideal del Mediterrani. Prova: Mal podríem considerar Roma, com hereva de Grècia. Hereva de béns, si voleu, però no de la sang ni del geni. ¿Aon és la florida artística de Roma, quan veiem les arts i la poesia reduïdes a una servil imitació, estèril per a qualsevol original creació? L'ànima de Roma no lliga amb la de Grècia, sinó més aviat amb la de Cartago. Indiferent a l'esdevenidor de la civilització en la victòria de les guerres púniques, Àfrica o Europa, un mateix mar uneix gents de mentalitat confosa, superficial i sensual. Mentalitat es devinguda encara més inútil pel fet que les races del Mediterrani no s'han conservat pures: sino que constantment entrecruades amb els jueus i altres semites, formen generacions de mestissos, un *caos ètnic* que diu Chamberlain. En oposició a aquests hi ha la ingenuïtat de les gents germàniques, úniques que poden vindicar sota aquest punt de vista, la possessió, la continuació, l'acreciment del llegat grec.

EL FET DEL RENAIXEMENT.

Aquest plan d'atac encepaga de seguida amb un obstacle, i es el fet del Renaixement. Heus aquí que de sobte, en la vella península mateixa, aon havem trobat un poble inútil per a tota reacció artística, tant com útil per a la política i el dret, per a les ordenacions pràctiques, l'art reneix: i reneix no per imitació erudita o plagi (sigui la que's vulgui la influència que'ls descobriments arqueològics i les aportacions de Bizanci tinguessin de moment); sinó en una festivitat, en una magnífica orgia de vigoroses individualitats. ¿Què ha passat? Ha passat diràn els enemics de la cultura mediterrània, que hi ha hagut una transfusió de la sang germànica a la Itàlia del Nord. I Chamberlain cercarà, subtil i curialesc els antecedents genealògics del Dante o de Leonardo. I Ortega escriurà (¡tan sensual i elegantment com un mediterrani pur!) que les muses del Partenon, verges durant segles, s'entreguen un dia a Donatello i Miquel Àngels, florentins de naixença però germànics de stirps.

Entrem en discussió. Vinguem nosaltres a defensar nostre bon vell mar. Comencem notant que aquesta anàlisi de sang i de la seva puresa ha de esdevenir per força pueril davant un fet de tal grandessa com fou el Renaixement. Quan a mitja dotzena, o a una dotzena d'homes famosos de Bolònia o Florencia els sabrem progenitors del Nord ¿creieu que haurem avençat gran cosa per explicar el floreixement de la cultura en una època, decorada per doscents noms d'artistes perfectes, i més que això, per la admirable compenetració entre els artistes i el llur ambient, ambient enrarit de sensibilitat col·lectiva, en què ciutats senceres, i nacions foren inflamades per una sagrada febre de bellesa? Però no és sols que aquella curiositat sembli mesquina. Es que convertir els seus resultats en argüments resulta contradictori, en boca dels mateixos que sostenen la creença de la decadència llatina pel mesticisme. Perquè ¿com volen valorar el fet del mesticisme de la barreja de sangs en relació a la originalitat de la cultura? ¿Volen valorar-lo com un bé? ¿com un mal? Si en les nacions ho jutgen com un mal, ¿com ho podrem pendre com un bé en la genealogia d'individualitats enèrgiques? I si cerquem la decadència de Grècia, fundant-la en la barreja dels distints elements ètnics, ¿com explicareu, per un fet idèntic de barreja el geni poètic del Dante?

Aquests mateixos germànics, als qui volen atribuir la superioritat de les arts florentines, ne creen altres de molt diferents, i al cap i a la fi, inferiors, a Haarlem i a les vores del Rin. I precisament allí, Itàlia, aon la stirps al menys, me concedireu que és sospitosa de llatinisme, la estètica dels artistes és tota ella intel·lectual; el seu idealisme perfecte i madur. I precisament aquí, a Alemanya i a Flandes, aon la raça deuria ser més pura, aon el Mediterrani agafa més lluny, aon la *pantera oriental*, de què parla l'Ortega no pot haver arribat en sa cursa devoradora, és aon els pintors se tornen naturalistes, artistes de genre: és aon se tanquen i es volen tancar en el més minúscul realisme: i és també aon (noms com els de Teniers i Rubens me fan de testimoni), tota idea de intel·lectual composició queda allunyada, i aon sofreix una deixa superficial la forma per que sigui més cruel i sagnant la mossegada de la pantera sensualitat.

XENIUS.

Traducció de M. L.

(Seguirà).

LA AMOR ETERNA

My spirit is thine, the better part of me
Shakespeare

De quan fugia la il·lusió primera
amb vostre còs que s'apartà de mi,
jo no us diria lo que fou de mi
si no fos morta la roent fal·lera.
Mes com avui ha esdevingut l'amor
lliure del plant que de cap dany compensa,
perquè no dir-vos el diví sabor
que n'he servat d'aquella gran volença?
Que si l'atzar no m'ha sigut plaent,
guardo del temps la companyia amiga:
ell m'ha guarit d'aquell amor planyent
sense allunyar-ne la delicia antiga.

I del passat tempestuós em du
tan sols aquella recordança clara:
goso només del pensament segur
i m'il·lumino d'una joia rara.

Car ell em diu: «Es ton amor més bell
perque cap cosa l'acovardiria:
el portes dins del pensament novell
com un prodigi de la fantasia.

I cada dia el sentiràs manyac
com t'aconorta de la tasca dura;
t'ha esdevingut l'amor etern en pac
del sacrifici de la carn impura.»

I jo li dic: «Es mon amor més bell
perque cap cosa l'acovardiria,
mes no seràn la companyia d'ell
l'isolament i la malenconia?»

I el temps de dir: «No seràn pas en tu
l'amor tan sols i la memoria clara:
de la delicia del record que't llu
me'n guardaré una miqueta encara;

i, embolcallada d'un petit afany,
la portaré a la perduda amiga;
llavors ella sentirà l'engany
en tota cosa que el record no siga.

I en el record hi cremarà l'amor
pàl·lidament com una llantia pia,
i a cada afany s'acreixerà el calor
d'aquesta flama de la tardania.

I el teu silenci la sabrà punir
d'una ferida de desesperança
i com més lluny sies de son camí,
de son amor més gosaràs fermança.

Car l'esperit que t'oblidà un instant
serà fidel per ma carícia dura;
li esdevindrà l'amor etern entant
visqui només de la recança pura.»

PLANYS

Per ma dissort, ha pres enamorat
aquella dolça dòna qui tenia
un aire tan humil i aciençat
i un esguard tan obert a germania.
Per ma dissort no'm serà prodigat
aquell somriure pur que m'oferia
i romandrè de nou desconortat
al fons de ma profunda doloria.
Per ma dissort ja no serà més ella;
de son amor esdevindrà poruga
i fins dels ulls s'haurà tornat avara.
I jo seré un estrany a sa parpella,
sense que mai, ni per consol, m'enduga
un sol reflex de sa mirada clara.

ENUIG

S'acota el seny a tota llei obscura;
devé mon cor masell del poc amar;
i aquest enuig que de llarg temps perdura
res en el mon me'l pot aixemorar.
Un rou d'amor a damunt meu voldria
i una claror per aclarir la ment;
mes, quin amor prou agaliu seria
que no sigués fosc d'enteniment?
I quina llum que m'aclarís la vida
no fóra desconort d'enamorat,
si tot amor és fruit de la mentida
i és trist amor l'amor de veritat?
O! dolç tresor d'haver la lleu ventura
d'un poc d'amor i un poc de claror pura!

SONET DE L'AMOR FALLIDA

L'amor que'm corprenia és un amor fallit;
em cal, doncs, una nova llevor d'amor sembrar;
emprò la rel passada rau al pregón del pit
i té una vigoria novella d'arrelar.
Així, serà debades un nou amor cercar,
car la semença d'ara donarà el fruit neulit:
l'amor vol el cor lliure de rel d'altre estimar
i, com un troç de terra, té l'arbre preferit.
Caldria, doncs, tenir la força generosa
de treure tota rel abans de la sembrada
i al cor de la ferida posar nova llevor.
Però, com és la rel tan fonda i amorosa,
amb ella arrencaria'm el cor que l'ha servada
i fóra la brotada vinenta de dolor.

JOAQUÍM FOLGUERA.

DE MIREIA DE F. MISTRAL

(CANT II)

Cantau, cantau, les jovencelles
que el cullir ama cantarelles!
Bells són els verms de seda qui dormen a les
són les moreres atapides [tres;
plenes de joves deixondides
com vol d'abelles aixerides
qui roben mel flairosa als romanins d'un bes.

Tot desfullant branques novelles
cantau, cantau, les jovencelles!
Mireia cull la fulla un dematí xalest.
Aquell matí, per arrecades
a ses orelles ha penjades
dues cireres acoblades...
Vicent aquell matí torna passar ben llest.

A sa vermella barretina,
que prou coneix la mar llatina,
hi duia gentilment un plomatjó de gall.
Dels caminois que trepitjava
les serps porugues espantava
i amb una verga que portava
feja rodar els còdols amb fort terrabastall.

—Vicent! Mireia al punt li crida
d'entre el fullatge amb veu ardida,
com tan de pressa vas?—Vicent, tot amatent
girà sos ulls per l'encontrada
i entre les branques enfilada
com una bella cucullada
destría la donzella i vola allà, content.

—Va bé, Mireia, el cullir fulla?
—A poc a poc tot se despulla!
—Voleu que vos ajudi?—Si fa! i a bell esclat
mentre ella a dalt xisclava i reia,
ell per la soca amunt se feia
i a la pubilla ja li deia:
—Mireia, essent pubilla, no us cal treball so-
[brat.

Fèu vós els baixos, que a la cima
jo prest l'hauré. I amb sa mà prima
ella esfullant les branques, diu:—Sempre min-
un poc de bona companyia: [va el feix
la solitud com angunia!
—També el qui em roba l'alegria
aquí respongué el jove, és just aixó mateix.

Quan passa una hora i una altra hora,
i no sentim a nostra vora
més que el Rose qui llima les roques a son pas,
O quin enuig moltes vegades!

A l'estiu rai! Les estiuades
donen prou gust, amb les anades
que fem mon pare i jo d'un mas a l'altre mas.

Mes quan hi ha arbores vermellenques
i es fan les hores hivernenques
i llargues les vetllades, prop del cendrós caliu
sentint com xiulen per la baula
esperitons com a de faula,
llavors, sens llum, sense paraula
cal esperar la sòn, tots sols, en nostre niu!

Aquí li diu la jovencella:
—Mes i ta mare? aón és ella?
—Es morta—i el minyó callà per breus mo-
llavors digué: Quan Vicenteta [ments;
era amb nosaltres, joveneta
guardant encar la cabaneta
llavors sí que era un pler!—Vols dir, Vicent,
[que tens

una germana?—I ben carada
que és la minyona, i endreçada;
massa! digué Vicent, així quan ella anà
a Font del Rei, prop de Belcaire
en temps de messes de segaire
tant s'agradaren de son aire
que per servir l'han presa: i de sirventa fa.

—Li assembles, tu, a la germaneta?
—Qui, jo? no gens; ella és rosseta,
i jo, veieu, som bru, talment un corpetó.
Sabeu mes tost qui li retira?
vós! vostra testa quan se gira
té el seu posat, i si bé es mira
són vostres cabelleres semblants en l'abundò.

Mes per cosir la tela bella
de vostra gorra, millor que ella
teniu, Mireia, el fil... No és mal garbada, no,
ma germaneta, ni adormida;
mes vós que en sòu de més garrida!
Mireia, aquí, ja mig cullida
deixà escapar la branca dient.—Ah, Vicentó...!

Cantau, cantau les jovencelles
que el cullir ama cantarelles!...
Bells són els verms de seda qui dormen a les
són les moreres atapides [tres;
plenes de joves deixondides,
com vol d'abelles aixerides
qui roben mel flairosa als romanins d'un bes.

—Vol dir jo som més galanxona
que ta germana? amb una estona
li torna a dir Mireia. —Ja ho crec! —ell respon-
—I qué tinc més? —Mare divina! [gué.
I que te més la cadernina
que la terrola? Ploma fina
i la beutat mateixa, i el cant, i el vol lleugê...

—I encara més? —Ma germaneta,
no podràs tu treure-la neta!
Vicenteta té els ulls com l'aigua de la mar
que li blavegen i claregen
no com els vostres, qui negregen
i quan mirant-me belluguegen
un taçó de vi cuit me sembla bé esgotar.

Ma germaneta jovencella
al cantuçar la Peironella
feia goig de sentir amb sa veueta d'or;
mes una sola parauleta
que'm digueu vós, o joveneta!
més que cap altra cançoneta
encanta mes orelles i me contorba el cor.

Com brots de dàtils s'és colrada
ma germaneta ben-amada
corrent per les pastures en el bon sol de Deu;
vós sou tan fina i encisera
com una flor de porrasera
i de l'estiu la mà grollera
no gosa afalagar el vostre front de neu

Com la libèlula qui vola
ma germaneta es primatxola.
Pobreta! dins un any cresqué com un aubó.
Vós sou, Mireia, bella i blanca
són ben plantada, i re vos manca!
Mireia aquí, deixant la branca
tornant un poc vermella digué: —Ah, Vicen-
[tó!...

Tot desfullant branques novelles
cantau, cantau les jovencelles!...
Així els dos bells infants de l'arbre tan fullós
amagadets entre'l brancatge
amb innocència mig salvatge
feien d'amor l'aprenentatge...
Les serres se desfeien de llur mantell boirós,

i de les roques mig pelades
sobre les torres esfondrades
on tornen a la nit els vells senyors de Baus,
el capons-fers qui blanquejaven
dins l'ample espai el vol alçaven
i ses alaces llambrejaven
al sol, qui ja escalfava les planes i els afraus.

—O! no hem fet res! avergonyida
ja hi puc estar! passa de mida!...
I aquell gala-bon-temps, qui diu que ve ajudar
i no ve més que en sò de festa!
ala a fer via, i la mà llesta!
Llavors ma mare em tira aquesta:
que encara som travada per a pensâ en casar.

Ala, ala, tu qui t'alabaves
mon pobre amic! Si te llogaves
per cullir-ne a quintar, de fulla, Bon Jesús!
Ben poc que fê hi tendrà el notari
ni't cal raol ni clau d'armari...
—Vol dir que us sembl'un perdulari?
li va respondre el jove una miqueta esmús.

Ara ho veurem, per vostra vida
qui fa més feina a la cullida!
I sus! amb cada mà, resolts, d'un aire ardit,
vinga torçar i monyir rama...
(són les raons cosa de dama
i perd bocí l'ase qui brama...)
Serà l'arbre qui els porta, dins un moment cu-
[llit.

Mes la parella ja reposa...
Quan un és jove, O bella cosa!...
Mentres al mateix sac posaven amb ardô
la fulla tendra que esbrostaren,
un cop els dits s'entre-mesclaren
i dins la riscla se trobaren
les mans d'ella amb les mans ardents del Vi-
[centó.

Tant un com altre s'extremiren
sobtadament i envermelliren
que els dos al mateix temps d'un foc descon-
sentiren viva flamarada, [gut
i quan Mireia, regirada
treia la mà de la fullada,
ell, de la trebolina encara commogut,

diu: —¿Qualque abella aquí amagada
vos ha fet mal amb sa picada?
—No ho sé! baixant el front Mireia respongué
i sense més, els dos tornaven
a cullir fulla; els dos callaven,
i testa baixa, s'espiaven
mirant de cua d'ull el qui riurà primê.

El cor els bat... Altra vegada
queia com pluja la fullada
i quan després, al sac, l'anaven a ficar,
dues manetes, blanca i bruna
ja fos aposta o per fortuna
anaven sempre una vers l'una [sar.
talment com si el treball no'ls fes un gran pe-

MARÍA ANTONIA SALVÀ, trad.

LLETRES

E. A. Poe. HISTORIES EXTRAORDINARIES.—*Primera serie.* TRADUCCIÓ CATALANA DE CARLES RIBA.—*Societat catalana d'edicions.*

Més que en la lloança breu,—(que no afegiria pas nous mereixements a la magna traducció del Poe amb la qual en Carles Riba ha enaltit el català,)—voldria exercitar-me en insinuar, per alliçonament de tots, l'exemplaritat de l'esforç realitzat pel traductor, deixant al bon seny del lector amant de les belles lletres l'esplai de la llarga meditació, mare del coneixement i de l'amor, sense la qual l'elogi no arriba a l'immortalitat.

En aquests temps que la poesia catalana afirma el seu destí immortal venent les enveges i les incompreensions més absurdes de tots els marxants que en el Temple tenien parada la seva botigueta, bon flagell ha d'esser per foragitar-los una traducció de Poe com la de Carles Riba, tan plena de dignitat i de tan sobirana inspiració que la gloria del català se'n sent purificada i altificada.

Deixeu-me dir tot d'una que convé a la generositat del moment oblidar les mesquines interpretacions patològiques del geni de Poe per admirar en ell,—(admirar, dic, que ens cal a tots nosaltres exercitar-nos en l'admiració)—per damunt de totes les febleses imaginatives i de totes les impaciències de la personalitat, la meravellosa voluntat d'excel·lir que aclareix la seva vida dolorosa i aturmentada.

I això afirmat, i els mercaders foragitats del Temple amb molta fressa i escampadiça de la quincalleria llur, enumerem els punts cabdals de la lliçó del Poe.

Primer: Ajuda a vèncer la banalitat, cercant la solució dels problemes espirituals i estimulant la curiositat intel·lectual. Avesats els catalans a confondre la claretat amb la facilitat, massa ens emperesiem i gosàvem satisfer-nos d'un petit jou de paraules boniques tancant l'esperit dins la comoditat, de tal guisa que ni una esclatxa li deixàvem per mirar la llum del món i encendre el desig de les llunyanies.

I si alguns no ens hi resignàrem a la quietut idiota, ens digueren estranys amb aquell mot sense contingut, *modernisme*, que la gent diu de pressa com el nom del maligne.

Ara la traducció de Poe, ve a confirmar amb documents cronològicament i geogràficament ben llunyans que la evolució de la sensibilitat literaria és tanmateix anterior

als Jocs Florals i ens fa posar esment en ço que ens cal guanyar del temps perdut en l'embadaliment que no és pas l'aguda curiositat que uns quants hem predicat sempre.

Segon: La lectura del Poe, l'esperit del qual fidelment reviu en la traducció catalana, completa d'una banda les valors del romanticisme que impulsà el primer renaixement català, alliçonant-nos de com li calia quelcom més intens que l'espectacle decoratiu i teatral del paisatge pintat; i d'altra banda, avançant-se al naturalisme, ens du a cercar les noves possibilitats científiques i els delits del més pur misticisme.

I això, amb aquell sentit musical que d'infant acompanyà sempre tota l'obra del Poe i que ell tot sol és ja una lliçó!

Tercer: L'amor i la mort, no són figures retòriques. Vosaltres que no enteneu la veu dels joves poetes catalans, apreneu això del Poe, ara que podeu llegir-lo en català traduït per un jove poeta.

Quart: El refinament al qual alguns catalans volien arribar sense passar abans per l'urbanitat i l'educació és en el Poe una valor de civilitat essencial per ço que té d'alat igualment en l'horror que en la seducció i la convicció passional. I precisament per ço d'alat que'n mantingué, Baudelaire lliurà d'embrutiment la seva magnificència orgiàstica; la qual cosa no ha fet d'Annunzio perquè se complau en posar d'àngel damnat que en el fang hi deixà les ales. I damnat i tot, calia servir-les.

Aquesta graduació tot just esboçada es també una bona lliçó de la lectura del Poe.

Quint: Ens mostra la rica potencialitat poètica de l'anglès i l'adaptabilitat a la nova forma americana, com el Kipling ha palesat l'adaptació de l'indianisme dins l'unitat total.

Sisè: Ens mostra la rica potencialitat i adaptabilitat del català governat per un artista com en Carles Riba, el qual ha servat tots els matisos de l'original.

Setè: A molts pot ensenyar-los gramàtica.

I no és poca gloria poder dir d'un llibre que en ell hem après de llegir i escriure.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

TEATRE

PÚBLIC

Sempre ha revoltat els esperits delicats que la sort immediata d'una obra bella, en el teatre, pugui dependre de la momentània disposició d'una multitud ignorant i capriciosa; sempre els ha repugnat que sigui precís acontentar, afalagar o habilment guanyar-se el Públic, aquest formidable monstre, creat per empresaris cobejosos del guany, per autors mediocres o gens escrupulosos.

La veritat però, mil voltes s'ha dit, exemples mil se'n han donat, és que l'imposició d'uns quants coneixedors ha fet gairebé sempre acceptar belles creacions, ha imposat a la fi renovadores fórmules.

Entre nosaltres, doncs, avui que tantes coses excel·lents van fent-se'n possibles, no s'intentaria la formació, per al teatre nostre futur, d'un auditori, d'un *espectatori* obert a les bones suggestions d'un art superior, imposat per coneixedors selectes?

Moltes possibilitats ne dona la magnífica labor de cultura que d'anys ençà entre nosaltres se realisa. Una esperança forta en trobem en l'orientació que ara pren el desig de crear-nos un teatre. Dos homes polítics eminents n'han parlat, amb esperit elevat, amb clarividència del problema, de les dificultats que ofereix, dels mitjans per obtenir-ne victòria.

Es, doncs, més que probable la realització aquí d'un altra gran obra desinteressada, d'un luxe més, vitalíssim per a la nostra cultura com els de la Biblioteca i l'Institut, per al qual la despesa de la ciutat sigui generosa, l'esperança del guany material nul·la, mes absoluta la seguretat del guany espiritual, de l'enaltiment de la raça, de la mundial consideració.

Allunyant el nostre futur teatre ciutadà de qualsevol cupiditat envers el rendiment material, una selecció del públic se faria possible. Una selecció mil voltes més eficaç per al públic mateix que una atracció humiliant.

No gosaríem demanar, entenguï's bé, en sa majoria un públic de savis, ni grans instruits sisquera. Sino senzillament un públic ple de respectuosa bona voluntat. Un

públic fins a cert punt *dilettante* com el qui va a certes representacions de companyies estrangeres, a molts concerts, a mantes vetllades de *bel canto*, o algunes solemnitats de musical dramaturgia.

Un públic que sentís sovint més delectança en la *compostura* que li imposés la contemplació d'altres coses que no acaba d'entendre, que no en la *diversió*, venint-li de petites coses que entén massa. Un públic que molt sovint, lluny de creure's amb dret d'ésser jutge més aviat temés de ser jutjat.

En lloc potser es trobaria un poble més capaç que el nostre per esdevenir en el teatre un dilettant d'ulls intel·ligents i orella fina. Com el grec, ell ama els raonaments ben fets, les melodies de les paraules ritmades. És commovedor com el vers teatral per dolent que sigui, àdhuc en llengua forastera, li desperta lírics entusiasmes i amor i respecte pels mots, àdhuc maldestrament usats, qui porten el segell d'una secular noblesa d'esperit. Públic admirable per a la tragedia!

Mes, ai! que en lloc d'ésser educat en aqueix noble sentit, durant llarguíssim temps les seves orelles han estat endurides per les expressions més descuidades, pels diàlegs realistes o sentimentals en abominable prosa, per versos massa *broncinis*; i el que és pitjor, si cab un pitjor encara, el seu interès ha estat allunyat de qualsevol dilettantisme beneficiós, per fer-lo fixar en arguments, en tesis, en problemes, en pensaments sublims, en escenes realistes, en tota la baixesa de la barroera literatura dels temps que sortosament acaben de passar.

La formació del nostre públic exigeix grans responsabilitats en directors, autors, actors i crítics. La matèria és bona: cal fasonar-la bé. El nostre poble, com pocs, és ben obert a las belles suggestions, ben despert a totes les veus de l'esperit. Dissortadament, en art com en política com en tot, sovint ha estat enganyat, decepcionat, per gent habilidosa, mediocre o afanyosa del guany vil.

J. FARRÁN I MAYORAL.

BELLES ARTS

ELS ESCULPTORS D'ARA

ESTEVE MONEGAL

L'esculptura d'En Monegal és filla d'un sistema, d'una fórmula, produïda per un artifici. No existeix en la seva producció el menor marge d'espontaneïtat, sinó que altrament, tot valor d'ella és fruit d'una funció provocada, d'una feina d'intensificació ponderadora, racional. Fins en aquells moments i aspectes, en què de l'esculptura d'En Monegal sembla que se'n desprengui una

resultant i un aspecte de valoració improvisada, d'obtenció per una lliure activitat, aquest producte hi és obtingut per una ponderació intel·lectual, per acció provocada i inscripció d'aquest valor dins un sistema de progressions.—I això és un valor essencial i precís per a la nostra esculptura: un valor de procediment, d'estètica, que'ns explica i entrega, com a procediment i valor de pedagogia aquesta esculptura.

Referida com és l'esculptura d'En Monegal a una filosofia i estètica entera, que és la del «Glossari», devem valorar-la i jutjar-la amb referència als valors d'aquest

aquesta escultura té formulat a l'avançada un valor de causa, un sistema; i per tant, la seva valoració devem verificar-la per aquest sistema, pels seus valors de causa, pel procediment d'obtenció d'ella.—I inscrita dins aquest cicle de filosofia, veiem com d'ell se n'assimila i obté tot el seu valor, tot el seu procés, i testifiquem com aquesta escultura és ja per enter, lligada a l'obra i actuació nova, de la qual la filosofia d'orsiana n'és el valor d'iniciació i central.

L'activitat productora és en N'Esteve Monegal una activitat doble: en l'obtenció de la seva escultura hi intervé una activitat o funció d'explicació, d'obtenció del concepte intel·lectual dels valors de les coses, i referència d'aquest concepte a un sistema, a llei: o sigui aquesta, funció de superació i assimilació dels valors exteriors.—I una funció o activitat lliure, que d'aquest valor assimilat, de condició intel·lectual, ne produeix l'escultura.—La funció primera, és d'obtenció de unes lleis; la segona, de producció segons unes causes; o sigui, aquest dualisme, la doble activitat del treball i el joc.

En el punt de divisoria d'aquest doble procés, és on comença la funció productora.—Obtenir els valors de conceptuació intel·lectual de unes relacions exteriors, d'un fet de bellesa o formació natural, exterior, és una immunitat que'ns creem contra'l medi, una forma de resistència creada per acció instintiva, per necessitat quasi biològica; i aquesta activitat és la que califiquem de treball. Però superada ja aquesta resistència, l'esforç que resta, la quantitat amb què la potencia traspasa la resistència, crea una activitat nova, joc.—Les ciències experimentals, d'investigació, són ciències de treball; són una explicació i reducció a concepte d'uns valors i relacions exteriors; però quan una ciència és produïda d'una manera deductiva, i quan la dificultat a resoldre és creada per l'intel·lecte, una dificultat creada per plaer de resoldre-la, aquesta ciència és una activitat de joc.—El joc, és creat per un artifici; i en aquest artifici és allà on comença la laboració, l'activitat productora en N'Esteve Monegal. Explicant-se un fet i relació exterior, verificant la seva equivalència a valor intel·lectual, és un instint defensiu qui actua, no una funció productora. Però en la creació d'una dificultat i la seva solució, actua amb activitat unilateral; i és llavors que actua l'escultor.

Aquesta activitat unilateral de producció és tant major, com major és el traspàs de la quantitat de potencia a la de resistència, com major és la quantitat d'energia qui resta.—En En Monegal existeix, degudament, la doble activitat: i quan la feina de producció comença, que és quan actua l'escultor, tot aquell sistema de resistència, reduït a conceptes i lleis, se concreta i resumeix en una activitat unilateral, l'escultura: activitat, que lo mateix que l'escultura, pot ser una altra qualsevol. Perquè quan el treball o joc se verifiquen d'una manera reflexa, per un sistema que encara que existeixi, no sigui formulat, l'activitat és única, perquè és producte no d'una localització, sinó de la funció i moviment d'un sol orgue i capacitat. Però quant l'activitat és producte d'un sistema, pot ser múltiple i diversa, perquè un sistema és un ordre i jerarquia, una explicació racional, de la qual la localització i actuació unilateral s'estableix amb funció productora.—En Monegal no obté els conceptes d'harmonia com

a valors de forma; no és escultor per una organització natural, sinó que els conceptes d'harmonia els obté per fórmules generals pluralitzades.—Per això, En Monegal, no posseint una sensibilitat única, singularitzada, és capaç de l'exercici de qualsevol activitat; i el mateix que escultor podria ser matemàtic, o enginyer, o pedagog, o arquitecte.

L'escultura, per N'Esteve Monegal, és una ciència de raonament; una ciència racional, com les matemàtiques.—L'activitat productora comença quan els valors d'harmonia obtinguts s'inscriuen en un procés de causes, de raonament deductiu.—Hi ha, doncs, en aquesta escultura, un primer valor, el qual, en la seva condició primera no té cap intervenció en l'obtenció del producte; aquest és el valor de forma exterior. Altre, que és aquest valor, ja devingut valor intel·lectual, cerebral, ja assimilat i devingut propi, en què és ja canviada la seva condició primera; i amb aquest segon valor, comença el procés d'elaboració del producte. Finalment, existeix aquest producte.

Aquest valor de producte, és el menor dels valors d'aquesta escultura. No és ella produïda per amor al producte, ni tampoc per amor a la bellesa d'aquest producte, sinó ja per amor al procediment, amor a la quantitat d'esforç esmerçada en aconseguir aquell producte, al joc intel·lectual que aconseguir-lo pressuposa. L'amor al resultat, pel seu valor de producte, és romanticisme: amor al resultat per la quantitat de bellesa que manifesta, és hel·lenisme.—Aquesta modalitat, que és l'activitat productora de N'Esteve Monegal, és arbitrarisme; la doctrina d'arbitri és adhesió de l'home, a l'exercici de la doble activitat del treball i el joc. Arbitrari és l'home obrant per estètica.

Avant-posat en l'estètica de N'Esteve Monegal, el procediment al valor de producte, moltes vegades aquest producte i el seu valor és posat a una fórmula de procediment: el valor de bellesa o valor intrínsec del resultat, a un interès de dificultat, a un problema de resolució a superar i resoldre. Vence una dificultat, plantejar una suma complexitat de procediment i obtenir i superar aquesta complexitat, té en l'escultura d'En Monegal, un valor major que l'interès de producte.—I així, moltes vegades aquest interès de complexitat és creat per artifici, i certs aspectes de l'obra d'En Monegal que poden semblar desllindats de la seva estètica i concepte de l'escultura, no són més que'l producte d'aquesta provocació arbitrària, creada per funció d'artifici; aquest element de joc que s'avant-posa al valor i interès del resultat.

Per En Monegal, l'art és un procediment, una manera d'obtenció; però, no una *obtenció*, sinó una *manera*; i essent, com és, En Monegal, en la tècnica, un perfecte inhàbil, aquesta puntualització de la seva estètica en el valor de procediment, de manera, ens manifesta la situació seva de perfecta ironia, de dubte, davant el valor de producte. La seva estètica és tot el contrari a la dogmatització del resultat. (v)

No és així la seva situació, traspàs a un punt determinat: sinó una oscil·lació continua, un ritme dins una horitzontal.—I tot el valor de la seva escultura està en aquesta oscil·lació, que és el seu valor de procediment.

En quant al valor de producte, posseeix aquesta escultura un valor de superficialitat; tot el seu valor és de forma exterior.—Aquest resultat és, per a En Monegal, d'una obtenció difícil, perquè no posseeix una sensibilitat unilateral, especialitzada: sinó que altrament, aquesta és diversa i pluralitzada general. Per això, quant ell se suma a l'acció productora, quan amb ell és l'escultor qui actua, que és quan deu individualitzar-se, li cal exercir un poderós esforç de limitació, per a que als valors escultòrics no s'hi sumin altres valors estranys, desllindats dels de ponderació de forma, amb lo qual la seva escultura adquiriria un valor no prou intrínsec, poc superficial i massa profund; massa expressiu.—

Aquesta limitació, absoluta, l'obté En Monegal, i, per això, el valor per enter superficial, exterior, de la seva escultura.

En resultant de tot lo dit, En Monegal està dotat del millor instrument i preparació per a l'actuació pedagògica: l'actuació pedagògica no pot fer-se per fórmules i abstraccions, sinó que és quelcom directe, art, procediment. En Monegal, que no és dogmàtic de l'escultura, sinó contrariament, posseeix el sistema i preparació precisa per a l'intervenció pedagògica i la formació completa d'una Escola d'escultors.

MARTÍ CASANOVAS.

DIETARI ESPIRITUAL

Vigilem amb l'esguard atent i el cor joiós el desvetllament dels catalans de València. Del llur cant juvenil i estrident d'ara, poden eixir-ne també uns estudis universitaris i un Institut.

Amb l'incorporació del *Gènesi* al català feta per el Rvnd. Dr. D. Frederic Clascar retrobem dins la literatura nostra el sentit popular de la llengua i l'esgarrifança religiosa de la creació verbal que els místics d'estampeta mai no han sabut donar-nos.

I també un sentit de patria, més noble que el de cinquanta poesies premiades amb l'englantina.

La publicació en català dels títols del primer emprètit de la Mancomunitat, pot ésser també una dada excel·lent per al nostre dietari. Mentre la buida oratoria proclama que el diner no té patria, és bo de guanyar per el català el domini del diner.

S'anuncia la creació d'un *Centre d'estudis socials* a la nostra ciutat.

Es d'esperar que en ella trobi definitivament l'actuació esquerrana que tant ens cal a tots el seu contingut i la seva eficàcia.

Heus aquí com s'afirma l'alta valor espiritual de la Mancomunitat de Catalunya.

Quiscuna de les Assamblees generals ha estat un pas ferm d'avenç i una esperançadora confirmació de la voluntat catalana.

Els homes atents a les coses de l'esperit han vist com naturalment se vinculaven a la Mancomunitat totes les nostres aspiracions nacionals.

I si en començar admiràrem al costat dels bells projectes d'armonització i solidarització dels interessos materials de Catalunya, la desvetllada cura previsorà

dels interessos morals amb l'acord de creació de l'*Institut d'educació general*, ara, finida la tercera reunió de l'Assamblea, podem tenir la certesa que la Mancomunitat empara els nostres dalers culturals.

Consignem amb joia en el nostre Dietari l'acord de creació de *Biblioteques Populars* i reproduïm alguns paràgrafs de l'informe del Consell d'Investigació Pedagògica que l'han motivat:

OPORTUNITAT DEL MOMENT PER A LA CREACIÓ DE BIBLIOTEQUES POPULARS

Quan se tractava en la formació de la que s'ha anomenat Biblioteca de Catalunya i quan, en l'entusiasme per l'idea, sentint vigorosament la dolor i l'angunia pel nostre miserable estat anterior en materia de llibres, se feia propaganda per aquella, algunes veus impacients s'aixecaren per demanar que la Biblioteca de Catalunya no tingués el caràcter de dipòsit de llibres de ciencia propiament dits, sinó més aviat llibres de divulgació de la ciencia. Aquestes veus s'inspiraven en la doble creença que, d'una banda, una Biblioteca destinada a estudis científics no tindria en la nostra ciutat un èxit de concorrencia i que, d'altra banda, la popularització de la cultura era com una manera de qüestió previa que calia resoldre abans d'entrar en accions a favor de la producció científica.

La realitat ha vingut a desmentir rodonament la primera previsió. La Biblioteca de Catalunya és avui un èxit, àdhuc en el més material dels sentits, en el de l'abundor d'assistència. Tot ens indica que amb ella hem satisfet una necessitat real, una necessitat primaria, una necessitat urgent. I, quant a la segona part d'aquella creença, bastarà dir que, lluny d'ésser la resolució del problema de Biblioteca de difusió cultural, una qüestió previa a la de la Biblioteca d'estudis ja especialitzats i complets, era, al contrari, per ço que anem a dir de seguida, l'institució d'aquesta darrera Biblioteca, un indispensable antecedent a l'acció organitzadora de Biblioteques Populars.

MISSIÓ DE LES BIBLIOTEQUES POPULARS A CATALUNYA

La difusió de cultura, que ha de ser l'ideal d'una obra de Biblioteca Popular, és reclamada per un sentiment de justícia social: el de donar mitjans de coneixement a aquells que per la fatalitat de la seva situació se troben apartats d'una fruïció fàcil dels mateixos. Ara, pensem que, apart de la capital, en les petites localitats, en els pobles, hi ha dugues menes de persones necessitades que el sentiment de justícia social acudeixi, en aquest sentit, en el seu socors: D'un costat, una població mitjana que sab llegir, que té l'amor a la cultura, que posseeix els primers coneixements indispensables; més que, per manca de llibres no pot desenrotllar aquests coneixements des de la sortida de l'escola, i veu també orfena la seva vida d'aquell aliment i d'aquell consol dels goïgs d'espitalitat que la lectura proporciona; d'altre costat, petits nuclis d'homes de professió o de vocació o d'aficions ideals ja cultivades, donats a voltes al treball de producció intel·lectual, però que trobant-se lluny de la capital no poden fruit dels instruments indispensables a aquelles aficions o a aquestes tasques seves; i així se veuen reduïts a una mancança de contacte amb els corrents ideals, amb les novitats científiques i, en general, amb les fonts de informació, se senten posseïts d'una no satisfeta fam de coneixement, i o bé abandonen el treball intel·lectual, deixant-se poc a poc invadir per l'escepticisme i per la peresa, o bé redueixen aquest treball a les proporcions d'un mal documentat i estèril diletantisme, donant lloc a una producció que no té curs en els mercats de cultura, i que, si proporciona algunes vegades tal o qual satisfacció a la vanitat dels autors, no produeix, en canvi, cap benefici ni cap conseqüència real.

Per consegüent, les Biblioteques Populares de Catalunya serà bo que és dirigeixin a dos públics:

a) Al públic mitjà de la localitat, proporcionant-li obres cabdals de tota disciplina, tractats pràctics per a tota activitat, obres de divulgació sobre tot coneixement, informació de la marxa del món i de les idees de fruïció estètica en les obres literàries.

b) A un altre públic més reduït sens dubte, però digne de gran interès, constituït pels homes de professió, de vocació o d'aficions intel·lectuals de la localitat, proporcionant-li instruments de treball indispensable.

El primer fi serà complert constituint a cada Biblioteca Popular un dipòsit de llibres que es puguin llegir en una sala oberta de lectura instal·lada a la mateixa Biblioteca i, allà on això es consideri possible i útil, mitjançant també el préstam de llibres a domicili.

La realització del segon fi seria possible (perquè una Biblioteca Popular no pot adquirir obres passats certs límits d'especialització, de complexitat i de preu) si no existís ja a Catalunya una Biblioteca central proveïda de aquestes obres. Però avui aquesta Biblioteca a Catalunya existeix. Aquesta Biblioteca té, entre els seus projectes d'immediata aplicació, l'establiment d'un servei de préstam en condicions de gran facilitat i liberalitat. Estem segurs que es convertirà ella en element col·laborador de gran preu en el nostre projecte. I per consegüent, si les petites Biblioteques Populares se converteixen en intermediaris entre lectors locals i la Biblioteca general

de Catalunya, podran satisfer les necessitats d'aquells respecte de tota mena de llibres. I així serà possible satisfer la fam intel·lectual dels estudiosos i aficionats a les diverses ciències escampats per Catalunya i assegurar una producció incomparablement superior a la precària i generalment vana producció actual.

Sintetitzant, concebim les Biblioteques Populares que s'escampi per Catalunya amb una doble missió:

1.ª Com a sales públiques de lectura, dotades de dipòsits de llibres i que realitzin també de vegades el servei de préstam de les obres.

2.ª Com a sucursals de la Biblioteca general de Catalunya per al servei de préstam de les obres de què aquesta disposa i en els límits de temps i d'altres condicions que en aquest servei general de préstam s'estableixin.

CARÀCTER D'AQUESTES BIBLIOTEQUES POPULARS

La Mancomunitat de Catalunya podria començar instal·lant algunes d'aquestes Biblioteques Populares, bé a càrrec totalment de les consignacions a això destinades, bé acceptant la cooperació de Diputacions, de Municipis o d'altres entitats o particulars de cada localitat. Però creiem que fóra convenient que tant aquestes Biblioteques així instal·lades, com les altres que per noves iniciatives se creïn i en la constitució de les quals fos demanada o possible una intervenció, ho fossin segons un tipus establert, reduint-les a un sistema general i formant amb elles com una xarxa vasta d'institucions de la lectura i de difusió de la cultura. El plan que diem, podria contenir tres tipus, per exemple, de Biblioteca, segons l'importància i la densitat de poblacions i localitats a què es destinin (i en tres tipus graduats és com nosaltres distribuïm les proposicions de compra en el nostre Catàleg-tipus). S'hauria de procurar que totes aquestes institucions tinguessin un caràcter oficial (i, d'altra part, aquest caràcter haurien de tenir per poder ésser considerades sucursals de la Biblioteca de Catalunya); sense perjudici que les institucions oficials ne conservessin la propietat i que àdhuc les mateixes fundades completament i sostingudes íntegrament per la Mancomunitat de Catalunya tinguin, al costat de la seva Direcció, un patronat format per donadors o benefactors de la Biblioteca, per representants de les autoritats o de les forces vives locals, per notables del lloc. De manera que el caràcter oficial de les institucions podria acceptar infinits matisos, adequats a la diversitat dels casos, però sempre la subjecció al tipus establert hauria d'ésser condició indispensable per rebre àdhuc el més petit auxili de la Mancomunitat de Catalunya, donat l'interès que té per aquesta la coordinació i regularitat del plan.

BIBLIOTEQUES A CREAR DE PRIMER

Insinuem l'idea que pot ser fóra útil començar, creant a Catalunya tres Biblioteques, una de cada un dels tres tipus graduats que hem proposat abans segons la importància de les localitats i la densitat de les llurs poblacions. Per a fons primer de constitució d'aquestes Biblio-

teques se podria fixar les adquisicions de llibres en 5,000 pessetes per les del primer grau, 3,000 pessetes per les del segon grau i 1,000 pessetes per les del tercer grau. Aquest primer fons podria anar-se completant anualment mitjançant subvencions de 2,000, 1,000 i 500 pessetes, respectivament, en cada un dels tres graus, sense comptar amb les aportacions dels donatius públics o particulars en cada cas, encara que en els límits i en les condicions que manifestarem de seguida, les quals ens semblen tan essencials que no ens cansarem d'insistir sobre elles.

D'ALTRES INSTAL·LACIONS QUE PODRIEN ANAR ANEXES A LA DE LA BIBLIOTECA

No és rar a l'estranger que moltes Biblioteques Populares vagin lligades amb altres institucions de caràcter utilitari o educatiu; per exemple, sales d'exposicions, de conferències, escoles, en algun cas gimnàstica, banys públics, i fins hem trobat notícia d'una Biblioteca Popular als Estats Units lligada a un forn crematori d'escombraries.

De totes aquestes extensions de la Biblioteca Popular, la que creiem més útil i potser indispensable a la nostra terra, fóra la de la sala de conferències, que podria destinar-se a tota mena d'actes culturals i que molt sovint, a les nostres poblacions, seria l'única sala políticament neutral que es pogués destinar a finalitats així. Aquesta sala restaria sota la dependència directa del Patronat, allà on aquest fos constituït. No caldrien grans dimensions, però sí una instal·lació neta i còmoda. La nostra oculta ambició fóra amb una institució així, de produir un canvi, respecte la vida moral dels nostres pobles en el sentit d'arribar a un subvertiment d'allò que la realitat d'ells ens dona avui, en condicions no sempre lloables. En els pobles solem trobar avui un Casino relativament gran, el qual està anexe a una Biblioteca sempre petita i miserable; el Casino, ademés de servir de punt de reunió, serveix per a altres fins, gens moralitzadors moltes vegades, i la Biblioteca, d'altra banda inútil i generalment no concorreguda, o bé convertida en una sala més del Casino, està totalment contaminada de l'ambient d'aquest. Nosaltres, invertint això, voldríem fer, al revés, una Biblioteca que tingués anexe un lloc de civil reunió; el qual en aquest cas, resultaria invadit i beneficiat de l'ambient de recolliment i de cultura de la Biblioteca. ¡Calculi's quin benefici representaria això sobre el cas contrari que avui trobem per tot, el del Casino viu amb aditament de Biblioteca morta!

Aquesta instal·lació de la Sala de conferències i cursos podria ésser general. Altres instal·lacions podrien lligar-se a la Biblioteca en determinats casos. Potser no seria

de més pensar que, donat que es construïssin petits edificis especials per aquestes Biblioteques, potser podrien ajuntar-se a elles dins el mateix local oficines com les centrals de telèfons que, generalment, en els nostres pobles troben tantes dificultats d'instal·lació. La cosa que no creiem útil en cap dels casos és lligar la Biblioteca Popular a una Escola, ja perquè aquesta resultaria sempre hostil al recolliment indispensable a aquella, ja perquè creiem que el personal de servei bibliotecari ha d'estar sempre, per complir els fins morals i de difusió de cultura en què pot tenir una acció molt fecunda, enterament separat i ben diferenciat del personal que es destina a l'ensenyament públic.

Tanmateix és d'aquesta guisa que Catalunya viu. I no ho saben els clients de les rebotigues literaries, i de les tertulies de cafè i les juntes acadèmiques per als quals l'instant gloriós passa debades.

Un pas mes, definitiu vers la desitjada Universitat catalana. Sense popular ressò, sense ardents comentaris per part de la premsa, com l'esdeveniment importantíssim mereixia, l'Institut ha vingut celebrant, celebra encara, els seus primers cursos d'alts estudis i d'intercanvi.

L'interès que han despertat aquests cursos entre els nostres estudiosos que s'han aplegat al entorn d'uns joves mestres fervorosos de la propia disciplina científica, ha depassat tota falaguera previsió.

Ben diferent l'ambient de les noves càtedres de l'Institut, d'aquell de mortes càtedres de l'ensenyança dita oficial. Ben lluny aquests mestres nostres de la insípida repetició de conceptes qui perderen tota vital eficacia passant a través de totes les rutines. Ben lluny els seus oients del fastigueix amb que's compleix el compromís d'assistir a la lliçó rutinaria.

Els cursos de l'Institut no donaven dret, un cop acabats, a obtenir cap diploma, ni sisquera cap certificat d'assistencia. El guany promès, però, era ric altrament, altrament fecunde. D'aquí el formós succés d'aquests cursos! Entre les matrícules, totes de pagament, n'hi havien, per despeses de materials, tan cares com una matrícula oficial qualsevolga. Amb tot, malgrat d'ésser limitat el número d'admissió dels alumnes, tingué aquest d'aixamplar-se, arribant en alguns cursos a quadruplicar-se.

Senyores, senyoretetes, homes de carrera, joves estudiants han caldejat l'atmosfera de les noyes càtedres catalanes amb aquell entusiasme íntim i serè que donen totes les belles realitzacions.
